

DOSIĄC (116) *vb pf*

W inf: -dz (34), -c (21), -cz (7), -ć (2) *NiemObr*, -ć (1) *RejKup*.

o jasne.

inf dosiąc (65). $\diamond$ *fut 1 sg* dosięgę (1). $\diamond$ *3 sg* dosięże (19); -e (6), -é (1), -(e) (12); -e *SienLek*, *KochPs* (3), *KochTr*, *KochPam*, -é *KochProp*. $\diamond$ *3 pl* dosięgą (4). $\diamond$ *praet 1 sg m* -em dosiągł (1). $\diamond$ *3 sg m* dosiągł (11). *f* dosięgła (1). *n* dosięgło (1). $\diamond$ *3 pl m pers* dosięgli (3). *subst* dosiągły (1) *OrzQuin*. $\diamond$ *plusq 3 sg m* beł dosiągł (1) *PaprUp*. $\diamond$ *con 3 sg m* by dosiągł (4). *f* by dosięgła (1). $\diamond$ *1 pl m pers* by(s)my dosięgli (1) *WujNT*. $\diamond$ *3 pl m pers* by dosięgli (2).

Sł stp notuje, Cn s.v. dojrzę, Linde XVI – XIX w.

1. *Sięgając dotknąć, chwycić, wziąć; dotknąć się; attingere BartBydg, Cn s.v. dosięgam (44)*: Widzę krew na oblicze iego plynątzą/ a dofiądz niemogę *OpecŻyw* 148v; *BartBydg* 211b; *BielKron* 331.

dosiąc kogo, czego [w tym: czego czym (3)] (19): Kmieć widząc lwá niestroynego/ Dofiągł kijá dębowego *BierEz* K4v; *FalZioł* IV 5d; a wtey nedzy [= słabości]. Wie bog czo ísobą mam począc Ledwe moge noífa doífać. *RejKup* h6v; *HistAl* M5; *RejWiz* 167; *BielKron* 21; *GrzepGeom* N3v, *RejZwierc* 64; *BielSpr* 53v; *Zytá* dotknął/ żyto wnet złotem zákwitnęło: íábłká dosiągł/ a íábłko świećić fyę poczęło *KochDz* 107; *KochPhaen* 10; *KochPam* 88; *WujNT* 39; *KlonWor* 57. *Cf dosiąc czego komu; kogo za co, Zwrot.*

dosiąc czego komu (3): Pies ięzykiem íwe y czudze rany goij / á gdzie rany íobie dofiącz niemoże/ tedy nogę oíliniwízi dotika *FalZioł* IV 6d; *RejFig* Aa6v; *SienLek* 58v.

dosiąc kogo za co (1): Thu yeíly pana za wíóífy theíz yako doízyągł powyada yíz nyepomny. *LibMal* 1545/102v.

dosiąc ku czemu (1): Rękę drugą gdy przybitz chcieli/ niemogła dofiądz ku drugieí przewierciané dziurze *OpecŻyw* 139.

dosiąc czym (4): gdy ty rzeczy zawinieíz na ízije plią ízby gębą niemogł doíiíacz/ tedi íie będzie wkoło obraczał *FalZioł* I 25d, IV 5d; *BielKron* 21; *KochPhaen* 10.

dosiąc z czym (1): á coć níłkości przybędzie ták żebyś iuż nie mógl dosiác z waga/ miéy przy íobie íokieć ná czwiercí rozmierzóny *Strum C*.

Zwrot: »(do) nieba dosiác« (2): *BierEz* F3v; poczęli budowác wieżę Babel czwororożną [...] kthoreyby wierzch áż do niebá dofiągł *GrzegRóżn* Hv.

Szereg: »dosiác i dotknąć« (1): drugi Klin táki ma być áby go zewíząd mógl doíiác y dotknąć *GrzepGeom* N3v.

W przen (9): Bo ná zachod y ná wíchod ízpetnie macha [śmierć] koíą/ A gdy namniey doíięże/ wnet káždego nioíą. *RejWiz* 86v.

dosiąc czego (8): á nie podnoície rękú wálznych na wyíokóíci/ kthorych nie możecie dofiądz *HistAl* D7v, D8; Gdzie íey [unijej] áni mół ruízy/ áni pleśń doíiężé/ Ani wiek wízytkokrotny ítárością doíężé *KochProp* 15. *Cf Fraza, Zwroty.*

Fraza: bibl. »nie może ręka [czyja czego] dosiác« = *ktoś czegoś nie posiada, nie może osiągnąć (1)*: A íeíliby vbogi był/ á niemogłaby ręká iego tego [całopalenia i ofiary] doíiác [attingens (marg) apprehendens (-)]/ tedy wezmie báráná íednego ná ofiárę *BudBib Lev* 14/21.

Zwroty: »dosiąć (głową) nieba« = *być wywyższonym, osiągnąć sławę* [szyk zmienny] (3): Krwią płynącą będzie pił wodę pátokową: Przeto niebá doięże wyłokięgo głową. *KochPs* 170; A ielli mé niłkié progi Będa godné twoiéy nogi [...] Doięęgu iuz głową niebá. *KochPieś* 34; Krotko mowiac/ długie by páłmo tu wić trzebá/ Stárlżych y świeżłzych ktorzy tą [cnotq] doięgli niebá. *RybGęśli* D4.

»słońca palcem dosiāć« = *zrobić coś niemożliwego* (1): Bo łácnieyby tym Haeretykom Słońcá páłcem doięć/ [...] á niłzli tę prawdę około byćia Piotrá S. w Rzymie z fáłżowác *SkarJedn* 84.

a. *Wyciągnąć, wyjąć, wydobyć* (4) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): y nye ináčzey by z onego rogu kozy Amáltij [...] łáčno będye doięć częgo by chcyáł á zámyłłił yedno *GliczKsiąż* N.

W przeni [co czym] (1) : ábyś ty té odrobiny w tych głębokich á ciemnych kofzách/ álbo okiem fwym vpátrzyć/ álbo ręką doiędz mogłes: krótką rękę/ y tępé oko ty ná to małz. *OrzQuin* F4v.

Przeni: *Zrobić wydatek, wyasygnować, wydać pieniądze* (2) :

Zwrot: »mieć z czego dosiāć« (1): Pánowye kthorzy máyá łie dobrze/ máyá też s częgo doiędz/ wolą komu inłfemu [...] dáć/ dárowác/ náłóżyć/ niłz kthorego młodzyeńcá ná náuki wychowánim yákiem opátrzyć. *GliczKsiąż* M7v.

Szereg: »dać albo dosiāć« (1): kthorzy áćz potrzebá im yeft wydać [*pieniądze*]/ przedfię iż im žal/ nye smyeyá: y kyedy yuz dáć álbo doiędz/ tedy poczawłłfy brác záś [!] półóžá/ czynyác to ná rázow kilká *GliczKsiąż* M2v.

b. *Uderzyć, trafić, zaatakować, napaść (o walce)* [kogo, czego] (5) : Z tąđ wedla ciębie tyśiác głów polęže/ Z tąđ drugi tyśiác: ciębie nie doięże Miecz nie vchronny *KochPs* 138; *KochSz* B3v; ięftze miebel Tatarzin niedoięgl/ yako wiele niłzich [*lege: naszym*] faliad y Bracij náłzey półzkodzil *PapUp* E3.

Zwrot: »dosiāć pięścią gęby [komu]« = *uderzyć w twarz* (1): więćci téz doięgl pięścią gęby/ Ze z niéy dudki wypádłly: dziękiy ze nie żęby [!]. *KochFr* 100.

Przeni: *Sprzeciwić się, zaatakować, skrytykować; invadere* *Mącz* (1) : In arcem causae invadere, Naywiętlżego ártikułu czyyey rzeczy doięć. *Mącz* 473a.

2. *Dojść, dotrzeć do określonego celu, punktu* (21) :

dosiāć czego (4): z bolefcią wrzod łie potym czyni/ za kthorym ropa z rany: plynie/ y ręká łie kurczy/ á to gdy fuchey żyły doięže/ ktora ięft przy łamey Bazylicze. *FalZioł* V 58v; Potym wełzłó tho w łerce Alexandrowo áby mogł doiędz głębokófcí morskiej *HistAl* M5v; *Oczko* 14v, [40].

dosiāć do kogo, do czego (2): nie będziem łię chlubić bez miáry/ ále według práwidłá miáry/ ktorą nam Bog wymierzył/ ábyłmy áż y do was doięgli [*pertingendi usque ad vos*]. *WujNT* 2.*Cor* 10/13. *Cf* *dosiāć czemu do czego*.

dosiāć czemu do czego (1): wiedz go [*konia*] potym w wodę ciękącą/ iż mu do pół bokow doięże *SienLek* 189.

W przeni (1) :

Zwrot: »pewnego portu dosiāć« (1): á [*człowiek*] pewnégo portu doięć y mocnégo máłztu viąc łie niemože *KochFragJan* 4.

Przen: Objąć zasięgiem działania (14) : RejPos 242v; Oczko 17v; Władzie moc twa wieczny Panie/ Prętko dosięże/ Nikt nieuleże WisznTr 27.

dosiąc kogo, czego (7): Prawdę mowisz [o podatkach, opłatach] miły kxięże Dobrzeć gdzie wśytkich doięże Ale coż temu mamy rzec Trudność łuche łyká odrzec *RejRozpr G2v*; zówždy możność iego [Boga]/ Tuż mi nád głową łtoi/ doięże mię wżędy *RejWiz 113; RejPos A5*; Ták iż Tátar łtráźliwych/ Moy rym doięże/ y w kray Maurow mściwych. *GrabowSet E2v, B4v. Cf dosiąc kogo, czego czym.*

dosiąc kogo, czego czym (2): RejPos 242v; nie iełt Dom żaden łláchecki w polńcże ktoregoby dobrodźieyftwem łwym [król i przodkowie] niedoięgli *BiałKaz H2v*.

Szereg: »dojść i dosiąc« (1): Więć nieczyłtość moiá/ iák bez zmázy/ łiebie Doydzie z chwałá łwoiá/ y doięże w niebie? *GrabowSet B4v*.

a) Dolecieć (o głosie) [kogo] (2) : A niechay łię mój głos doięże tełkliwy *KochPs 151*; Iełli z płáczem głófy łiebie nie doięgá: Ktoż łię chwalić będzie *GrabowSet B4v*.

b) Dojrzeć (o wzroku) (2) :

Zwrot: »oczyma dosiąc; oczy dosiąc mogá« [w tym: czego (1), gdzie (1)] (1 : 1): A my ácz tego oczymá ciełfnemi doiędz ábo widziesz nie możemy/ ále oczymá dułznemi á wiárá tego doięgáć mamy. *RejPos 130v*; Coż gdzie náłzé oczy Doięć niemogá? *KochFrag 23*.

3. Osiągnąć, otrzymać, znaleźć, uzyskać, zdobyć, skorzystać; wystarać się (12) : ile [...] władza iego przy łáłce páńłkiey doięcz mogłá. *GórnDworz Dd8*.

dosiąc czego, kogo (11): Z tądże każdy požitek tych lekarzkich kxiąg po <...> może/ gdzie lekarza y apteki doiędz nie może. *FalZioł +2v; BibRadz I *5v*; Rádziłem łię rozmaitych Káłtigatorow/ Kommentatorow/ Theologow/ Hiłtorykow/ y inych wżelákich Autorow álbo piářzow/ ilem iych ná ten czas doięć mogł. *BudNT przedm dv*; Iż náđzieiá Chriłtyáńłka/ tylko z łámego piłma łwiętego/ połiechy doięć/ y łtwierdzić łię może. *NiemObr 79*; aze przez siedmigródzká ziemię mozem zówždy co Celnieiszych łudzi zWęgieř doiędz. *ActReg 64; JanNKar D2v; SarnStat 435 [2 r.]*; Będac w czym wkrzywdzony: gdzie niemoże práwnie Spráwiedliwołci doięć/ Czyni o nię iáwnie. *KlonWor 30. Cf Zwroty.*

Zwroty: »dosiąc niełmiertelnej łławy« (1): Miałeł ná pieczy wżyłki moie łpráwy/ Z kádem ia doięgł niełmiertelney łławy. *KochPs 109*.

»sprawami dosiąc« [czego] = urzeczywistnić coł (1): To imię cnotá w włciech máiá/ ále rzecz łámę/ [...] bářzo rzadcy znáiá/ á ielcże tych mniesz/ ktorziby iey łpráwámi doięgli [*agendo attingunt*]. *ModrzBaz 12*.

4. Dokuczyć, sprawić przykrość, ból, zaszkodzić, pognębić, zniszczyć [kogo, czego] (7) : Nieznáiomy wróg iákis mielśza łudzkie ł rzeczy/ [...] Prawli/ krzywli/ bez bráku káđdego doięże. *KochTr 11*; práwieby to wab ieden był złym łudziom [...] żeby káźń złego nie doięgłá *GórnRozm B4*; Nigdy żadnému łczęłcié ták łczęłłiwé Nie łłuzy/ áby tegóž tész złołłiwé Doiędz niemiáło. *ZawJeft 25; ActReg 166*.

dosiąc od czego (1): Ten tylko nie znał po niey [*fortunie*] krzywdy żadney/ Ani go doięgł od niey łortel zdráđny. *CzahTr Bv*.

W przen (2) : ktorego [papieża] áni Sztánkár/ áni Lizmánin/ ktorými W. M. Papieżowi groził/ niedołyęgą/ bo fyedzi wyfoko/ áni też fyepodeń podkopáią/ bo głębokoo on fyefádowi *OrzList* h2v.

dosiąc czym (1): Tedy ia nie Inkaufem/ ále ogniem/ z Rozmowy wáfzýy támté Dyálogi pífał/ gdyż ony pożarem iáko powiádał/ dośiágly Królów y Céfárzów. *OrzQuin* D4v.

5. Dociec, zgłębić, przeniknąć, wnikać; dowiedzieć się, wykryć, zbadać; pojąć, zrozumieć; excitare *Mącz (27)* :

dosiąc kogo, czego (22): *RejWiz* 151v; Zebych mógł panfkich dofiąc tajemnic głębokich *KochSat* Bv; *Excitare testes ex monumentis annalium*, *Dosiąc* hyftoriey ftárych *Mącz* 452a; *RejZwierc* 2v; *NiemObr* 69; *GórnRozm* K4; ktory [posłaniec króla do Turek] tego dośiágly, iadąc przez Wołochy ze iuz ci Poganie przeszli Dniepr *ActReg* 126. Cf »myśl nie może dośiáć«, »podobieństwem dośiáć«, »rozumem dośiáć«, »wiarą dośiáć«.

Fraza: »[czego] myśl nie może dośiáć« (2): Day godzinę profzý/ Boże/ tey godności. W ten czas okiem vyźrzý/ czego myśl nie może Dośiádz *GrabowSet* S, N4v.

Zwroty: »w swym łbie dośiáć« (1): Wierę pánie trudno łnadz kxiádz Ták wiele ma w łwym łbie dofiąc. *RejRozpr* F4v.

»podobieństwem dośiáć« [w tym: czego (1)] (2): *RejPos* 244v; Smiertelna myśl/ nie może [...] Y podobieństwem Boże/ Dośiádz/ iáka twa chwałá *GrabowSet* N4v.

»rozumem dośiáć; rozum dośiáć nie może (a. dośięże)« [w tym: czego (10), kogo (1), czego komu (1)] [szyk zmienny] (7 : 6): bo czego rozum moy nyedołyáze to lańka twoya nyechacz napelny *PatKaz* II 19v, 35; *RejKup* 14; *KromRozm* II p4v; Gdy poźrzył ná niebieskie ony ftráfzne dziwy/ Ktorych nigdy nie dofiágly zaden rozum żywy. Słóńce/ gwiazdy/ y Miefiąc *RejWiz* 10, 128v; *RejAp* 101v; Wiárą podpiráć mamy/ czego rozum dofiádz nie może. *RejPos* 148v marg, 151; *RejZwierc* 2v, 8v, 174v; *ArtKanc* F6v.

»wiarą [czego] dośiáć« (1): Czego oczýmá łwemi [...] oględáć nie możemy/ iedno wiárą práwą tego dofiádz á to ogárnać możemy. *RejPos* 130v.

»do żywego dośiáć« = *dotrzeć do sedna sprawy, poznać prawdę* (1): Bo niewiem coby więcey nieprzyftáło práwom/ iáko owá rozność karánia/ [...] gdyż/ iefliby fię do żywego dośiáć miáło [si *res ad vivum resecetur*]/ ciężeyby mieli być karáni ci/ co ná zacnych vrzędziech będąc grześzá/ niżli [!] ludzie podleyfzego łtanu. *ModrzBaz* 72v.

Szeregi: »zmysłami (nie) dojść ani dośiáć« (1): trudno rzeczy tych/ ktorých łmyśłámi cíelefnymi doýść/ áni dośiáć/ nie możemy/ [zwátlona wiara] okázáć ma. *NiemObr* 69.

»dośiáć a ogárnać« (1): *RejPos* 130 cf »wiarą dośiáć«.

»rozumem dośiáć i wyrozumieć« (1): Acz tego [rózności biegów niebieskich] potym Pan [...] ludziom vczoným [...] dopuścił był pothrófze rozumem dofiádz y wyrozumieć. *RejZwierc* 2v.

a. Zapytać, dowiedzieć się, zwrócić się; zasięgnąć rady, zdania [czego] (2) : A gdzieby róznóć między témi vrzędy byłá/ máią dośiádz informáciiey *Tribunálkiéy*. *SarnStat* 120 [idem] 962.

6. Dorównać; zrównać się; podołać, potrafić [kogo, czego] (5) : Tego wyłłowić/ me dowcípy máłe Nie podołáią: ni vftá wymowne/ Ani dośięgá żadne siły łłowne. *GrabowSet* X2v.

dosiąc w czym (1): Choć rozum moy *Homerá*/w pífmiech niedośięże. *KlonKrGum* Av ded.

Zwrot: »[kogo] krwią dosiąc« = *dorównać znakomitością rodu; należeć do czyjegoś rodu* (3):
co zapowinowactwo á fktoremi Domi maia/ [...] w Litewfkiem Xieftwie/ y winfzych kto ich
[Zborowskich] krwia dofiagl *PaprUp* Gv; Niełczęścié/ fnaż gorłzé coś iefcze obiecucie Krwi
Priámowéy/ y tym/ co iéy íwą dośięgli *GórnTroas* 11; Który [*Pirrthus*] możnym królem iefł pánftwá
ízerokiégo. Bogów/ bogiń/ krwią dośięgl *GórnTroas* 58.

Synonimy: **1.** *dojác, dostać, dotknąć, osiągnąć, trefić, uchwycić, ująć, wychwycić; a. dać; b. dołamać, dołomić, dokurzyć, dotrzeć, nadskoczyć, natrzeć, porazić, ranić, wdać się, wpaść; 2. dojść, osiągnąć; a. dolecieć; b. doźrzeć; 3. dojść, osiągnąć, zdobyć, znaleźć; 4. dojác, dojechać, dokuczyć, dotknąć, dotrzeć, przyciąć; 5. dojść, dowiedzieć się, ogarnąć, poznać, wyrozumieć; 6. podołać.*

Formacje pochodne cf SIĘGAĆ.

Cf **DOSIĘGLY, DOSIĘGNAĆ**